

De Éne God is de andere niet

Theologie en rolverdeling
in Jeremia 5:1-9

Chagal – de profet Jeremia

Inhoud

- 1. Over teksten en beweringen**
- 2. Van filoloog naar lezer: complexiteit en rolverdeling**
- 3. Methoden van exegese en het spreken over God.
Een interactie**
- 4. Debat met de traditie: de rol van God tussen de mensen**
- 5. Data en ambacht: taal, tekst, theologie**

1. Over teksten en beweringen

“One person with a belief
is equal to the force of 100,000 who have only interests.”

Noorse massamoordenaar, via Twitter

“One person with a belief
is a social power equal to ninety-nine who have only interests.”

John Stuart Mill (1806-1873)

On Liberty and Other Essays, 1859.

“Jullie moeten rondgaan in de straten van Jeruzalem,
en je best doen om te onderscheiden en te weten te komen;
jullie moeten zoeken op haar pleinen,
of jullie iemand aantreffen,
of er een bestaat, bezig om recht te doen,
op zoek naar waarachtigheid,
zodat ik haar kan vergeven.”

Jeremia 5:1

2. Van filoloog naar lezer: complexiteit en rolverdeling

Jeremia 5:1-9

Spreker: Ik= ? [JHWH]; **adres:** jullie= ?; **over:** stad en ‘een die recht doet’

- 1 Jullie moeten rondgaan in de straten van Jeruzalem,
en je best doen om te onderscheiden en te weten te komen;
jullie moeten zoeken op haar pleinen,
of jullie iemand aantreffen,
of er een bestaat, bezig om recht te doen,
op zoek naar waarachtigheid,
zodat ik haar kan vergeven.

Spreker: = ? [JHWH]; **adres:** = ?; **over:** zij=? [inwoners Jeruzalem]

- 2 Maar ook als ze nu ‘Zo waar JHWH leeft’ zeggen,
juist dan wordt wat zij zweren een leugen.

Spreker: = ? [profeet]; **adres:** jij=JHWH, **over:** zij(mv.)

- 3 JHWH, jouw ogen, zien die niet uit naar waarachtigheid?
Geslagen heb jij hen, maar ze zijn er niet door geraakt.
Hen vermorzeld, ze hebben geweigerd terechtwijzing te aanvaarden.
Ze hebben hun gezicht hard gemaakt, harder dan steen,
ze hebben geweigerd om te keren.

Spreker: Ik= ? [profeet]; **adres:** ik; **over:** zij=? [inw. Jeruzalem] en JHWH

- 4 Toen heb ik gezegd:
‘Ach ja, dit zijn de eenvoudigen, die beseffen het niet,
want zij zijn niet bekend met de weg van JHWH,
met het recht van hun God.

5 Laat ik naar de aanzienlijken gaan en laat ik hen aanspreken,
want dat zijn degenen die bekend zijn met de weg van JHWH,
met het recht van hun God.’

Spreker: ? [profeet]; **adres:** ?; **over:** zij(mv.) en ‘leeuw, wolf, panter’

Ach ja, zij samen, eendrachtig hebben ze het juk verbrijzeld,
banden verbroken.

6 Om die reden heeft een leeuw uit het struikgewas hen neergeslagen,
verscheurt hen een wolf uit het vrije veld,
ligt een panter in hinderlaag bij hun steden;
ieder die daaruit naar buiten gaat wordt verscheurd.
Immers, hun zonden zijn talrijk geworden, hun afdwalingen sterk.

Spreker: Ik=JHWH, **adres:** jij(vr. enkv.) =? [Jeruzalem]; **over:** ‘je kinderen’

7 Hoe zou ik je hiervoor kunnen vergeven?
Je kinderen hebben mij verlaten en zwoeren eden bij niet-goden.
Ik gaf hen overvloed, en zij pleegden overspel,
hele hordes bij het hoerenhuis.

8 Geile, rondzwerende hengsten zijn ze geworden,
Stuk voor stuk hinniken ze naar de vrouw van hun naaste.

Spreker: Ik=JHWH; *Schrijver citeert JHWH*, **adres:** ?[lezers]; **over:** volk

9 Moet ik om deze dingen niet orde op zaken stellen?
– is de uitspraak van YHWH.
En moet ik om een volk als dit niet mijzelf genoegdoening geven?

3. Methoden van exegese en het spreken over God.

Een interactie

Juda		Babel	Perzië
Josia	640-609		Nabopolassar 625-605
<i>627: 13e jaar Josia</i>		[*]	
	(Jeremia 1:1)		
<i>622: Reformatie Josia</i>			
Jojakim	609-598	[*]	Nebukadnezar 605-562
Jojachin	598-597		
<i>597: eerste deportatie naar Babel</i>			
	(II Kon. 24:12-16; Jer. 24/29)		
Zedekia	597-587	[*]	
<i>587: tweede deportatie naar Babel</i>			
	(II Kon. 25,7-11; Jer. 29/52)		
Juda		Babel	Perzië
		<i>539: val Babel</i>	Cyrus 550-529
		(Jer. 50)	
<i>538: edict van Cyrus: terugkeer</i>			
<i>515: inwijding tweede tempel</i>			Darius 522-486
			Xerxes I 486-465
<i>Periode vroege Jodendom</i>		[*]	Artaxerxes I 465-424
			Xerxes II 423
			Darius II 432-404
		[*]	Artaxerxes II 404-358

Vertrekpunt: 'schrijvers en adres'; de rolverdeling:

1: *mensen spreken over God.*

God is een personage in de wereld van hun tekst.

2: *God spreekt over mensen.*

Personages in de tekst zijn deel van de wereld van God.

Vertrekpunt: 'literaire compositie'; de rolverdeling:

3: *de tekst is een kunstwerk.*

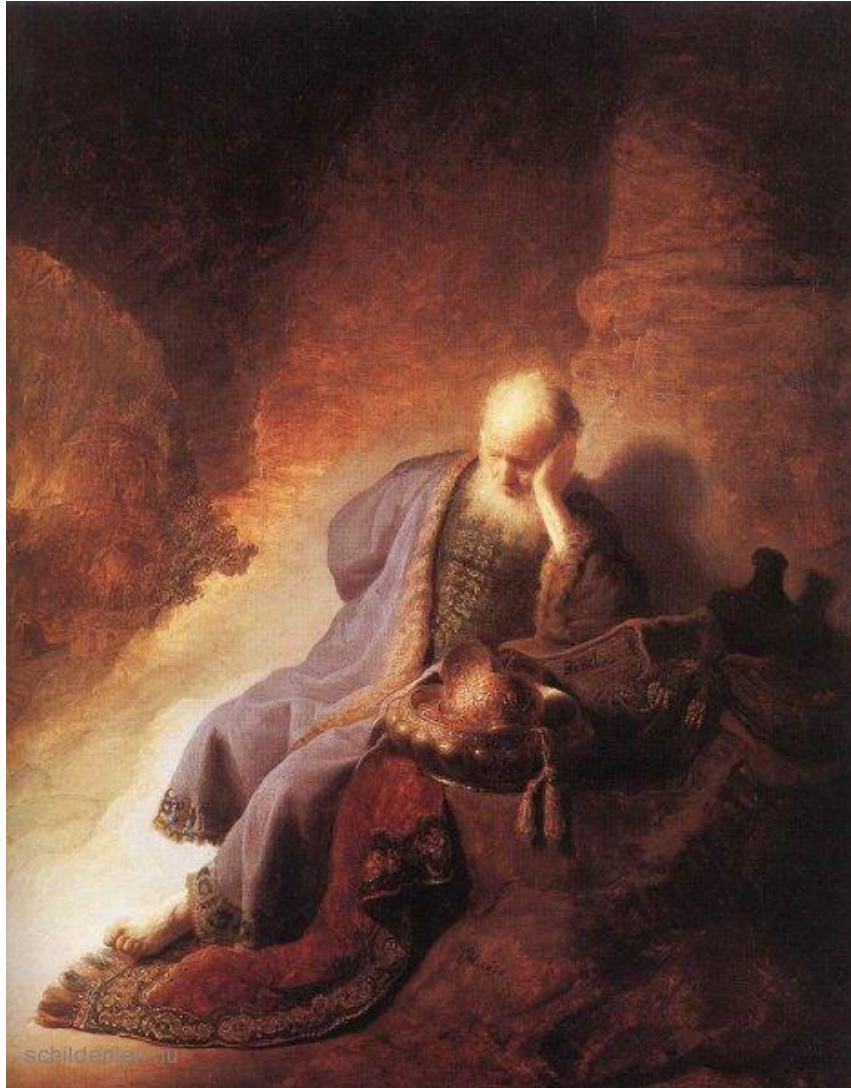
God en mensen zijn gestalten in een literaire tekst.

4: *de tekst fungeert als agenda*

voor het opnieuw spreken over God door de lezers.

4. Debat met de traditie: de rol van God tussen de mensen

Rembrandt

Jeremia treurend om de verwoesting van Jeruzalem

British library Jeremiah 1. Title of Work: *Great Bible (St. Jerome version)* England (London?), 1405-1415.

JEREMIA

Kinderbibelwoche mit Jeremia.

(<http://www.kirche-heubach.de/gottesdienste/kinderkirche/index.php>)

5. Data en ambacht: taal, tekst, theologie

[<Co> בַּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם] [<Pr> שׁוֹטְטוּ]	L1	Q	Impv	2plM	01.a
<i>Jullie moeten rondgaan in de straten van Jeruzalem</i>					
[<Ij> נֵא] [<Pr> רֵאוּ] [<Cj> וְ]	L2	Q	Impv	2plM	01.b
<i>en jullie best doen om te onderscheiden</i>					
[<Pr> דַּעוּ] [<Cj> וְ]	L3	Q	Impv	2plM	01.c
<i>en te weten te komen;</i>					
[<Co> בְּרַחוּבוֹתֶיהָ] [<Pr> בִּקְשׁוּ] [<Cj> וְ]	L4	Q	Impv	2plM	01.d
<i>jullie moeten zoeken op haar pleinen,</i>					
[<Ob> אִישׁ] [<Pr> תִּמְצְאוּ] [<Cj> אִם]	L5	Q	xYqt	2plM	01.e
<i>of jullie iemand aantreffen,</i>					
[<eX> יֵשׁׁ] [<Cj> אִם]	L6	Q	NmCl	----	01.f
<i>of er een bestaat</i>					
[<Ob> מִשְׁפֵּט] [<PC> עֲשֵׂה]	L7	Q	PtcA	-sgM	01.g
<i>bezig om recht te doen,</i>					
[<Ob> אֱמוּנָה] [<PC> מִבְּקֶשׁ]	L8	Q	PtcA	-sgM	01.h
<i>op zoek naar waarachtigheid,</i>					
[<Co> לֵה] [<Pr> אֲסַלַח] [<Cj> וְ]	L9	Q	Wey0	1sg-	01.i
<i>zodat ik haar kan vergeven.</i>					
[<Cj> וְאִם]	L10	Q	Defc	----	02.a
<i>Maar ook als nu</i>					
=====+ =====					
[<Su> יֵהוּה] [<PC> חִי]	L11	QQ	NmCl	----	02.b
<i>'Zo waar JHWH leeft'</i>					
=====+ =====					
[<Pr> יֵאמְרוּ]	L12	Q	WxYq	3plM	02.c
<i>ze zeggen,</i>					
[<Pr> יִשְׁבְּעוּ] [<Aj> לְשַׁקֵּר] [<Cj> לְכֹן]	L13	Q	xYqt	3plM	02.d
<i>juist dan wordt wat zij zweren een leugen.</i>					
[<Vo> יֵהוּה]	L14	Q	Voct	----	03.a

Leermens, interieur kerk (*foto Peter Karstkarel*)
gebouwd vanaf 1100,
oksaal 13^e eeuw, preekstoel 17^e eeuw